

Med a mlieko. O dôstojnosti latinského jazyka (Tretia časť)

Lucia Laudoni

18. októbra 2021 ✚ Kultúra

pokračovanie

Duša je ako špongia a slová sú do nej vsakujúcou krvou. Krvou, ktorá však najskôr musí prejsť srdcom.

Latinské femininum *insinuat* dáva meno prenikaniu čohosi cez klukatý terén, napríklad vstrebanie vody do kamenitej pôdy. V prenesenom zmysle *insinuat* predstavuje narážku, lichôtku, verbálne kladivo. V stredoveku bola *insinuat* dušou, ktorá niečo robila zjavným a známym, v rozličnom zmysle osvetľovala nový jav sviecou jazyka (porovnajme Augustínovu konštrukciu *rei novae insinuat*).

Predstava, že stredoveké Bohu zasvätené ženy nemali plný prístup k vzdelaniu rezervovanému výlučne mužom-klerikom, je mýtus, ktorý sa hlásnej trúby moderných historikov drží ako mentálny kliešť. Snáď tento mýtus pomôže podkopať skúsenosti stredovekých svätých žien, ktorým bola ich profesionálna filologická *docilitas* udelená priamo z nebies od Toho, ktorý rybárov urobil teológmi a ryby rečníkmi skladajúcimi *panegyriky* na Bohočloveka.

Jav xenoglosie berie spánok najmä milovníkom okultizmu. Xenoglosia je supernaturálny fenomén, ktorý môže mať len dva pramene: Boha alebo diabla. *Tertium non datur*. Za xenoglosiu sa považuje schopnosť rozumieť cudziemu jazyku a vyjadrovať sa v ňom *directe*, priamo, *recta via* bez predchádzajúceho formálneho štúdia. Psychotronici vidia v prípadoch xenoglosie dôkazy o reinkarnácii, teda o náuke, ktorá v pokladnici *fides orthodoxa atque catholica* nemá čo hľadať. Xenoglosia vyvolaná hypnózou (v stave modifikovaného vedomia) je slabou paródiou na silu požehnania, ktoré prežívali stredovekí kresťania obmytí latinskou elokvenciou ako voňavým kúpeľom.

Dary poznania vonkajšej i vnútornej štruktúry latinských liturgických textov, ako nám ich predstavujú *vital* z pier starých hagiografov, napŕňajú modernú definíciu xenoglosie len čiastočne a svojím spôsobom ju prekonávajú. Predstavme si jednoduché rehoľnice, analfabetky, ktoré vôbec neboli schopné prečítať a napísať hoci len čiarku alebo literu, avšak po vízii v hlboknej modlitbe náhle, *subito*, dotykcom z nebies a *de improviso*, ovládali latinčinu ako Cicero.

Latinský jazyk, to sú liturgické lístočky vavrínu, ktoré ošetrujú rany po hriechu. A zmierňujú temnú pachuť Evinho jablka, keď sa klaňajú Křížu spolu so všetkým stvoreným dobrom.

Zdroj: archív L. Laudoni

Príbeh každého svätca a svätice je iný. Pre niektorých bola táto *infusio sapientiae* prostriedkom na prehĺbenie osobnej zbožnosti, ďalšej duši priniesla možnosť hlbšej integrácie do liturgického života Cirkvi, rozvíjanie hermeneutických a prekladateľských aktivít či pozvanie Svätého Ducha písať, vyučovať a vkladať do mozaiky filologickej kultúry kamienky, ktoré sa v priebehu dejín akosi stratili.

Rozdiel medzi xenoglosickými prejavmi mágov a veštcov a jazykovými darmi stredovekej Kristovej *mulier religiosa* spočíva v ciele i forme. Dotyk Ducha Svätého je vždy živý, vedomý a trvalý. Boh nepotrebuje hypnózu ani zložité magické úkony a triky, aby niekomu čosi daroval alebo aktivizoval spiacu mohutnosť duše. *Spiritus Dei* nehľadá lacné exogénne efekty, ako špiritisti *extra Ecclesiam*, ktorí utekajú pred Kristovým menom ako myši pred mačkou!

Kvet nemôže rásť bez spojenia s pôdou, inak zahynie. Cirkev je tou pôdou, do ktorej sme všetci zasiati. Rovnako dôležité je podčiarknuť, že Pán dáva svoje dary *per Ecclesiam*, pomocou Cirkvi a *in Ecclesia*, v Cirkvi. Televízia a počítač nebudú fungovať bez elektriny alebo batérie vo svojich útrobach. Sám Duch Svätý je zdrojom energie, ktorá nás *cotidie* napája cez kábel Cirkvi. Energie, bez ktorej sme kompletne vypnutí.

Prečo nám vlastne Svätý Duch udeľuje jazykové dary, ktoré sú na míle vzdialené tým strapatým vrkočom extatickej hatlaniny zo spoločenstiev, ktorým chýba kňazstvo a ideál pokánia? Prečo „udôstojnil“ práve latinský jazyk, aby spolu s ostatnými jazykovými majákmi na mori klasického sveta ukazoval správny smer? Flámska mystička Luitgarda (Lutgardis) z Aywières sa cítila *cognoscendi indigna*. Keď sa jej zjavil Pán Ježiš, položila mu podobnú otázku: „*Quid mihi idiotae et rusticae et laicae moniali Scripturae secreta cognoscere?*“ „Načo je mne, nevzdelanej, hrubej a laickej mníške (treba) poznať tajomstvá (Svätého) písma?“ „*Cui Dominus: Quid vis? Volo, inquit, cor tuum! Et Dominus: Quin ego potius et cor tuum volo.*“ „Pán jej (odvetil): Čo si praješ? (Čo viac ešte chceš?) Chcem, riekla, tvoje srdce! Pán (nato odvetil): V skutočnosti skôr ja túžim po tvojom srdci.“ Potrebujeme krajšiu odpoveď? Boh nám dáva dary, aby nás pritiahol k Sebe nie úplatkami, ale Krásou.

Ecclesia supplet. Cirkev nebeská i pozemská dopĺňa do každej individuálnej bytosti to, čo jej chýba, aby sa mohla bezpečne vybrať na nádhernú cestu do Kristovho náručia. Pán dáva každej duši takú potravu, akú potrebuje.

Druhým aspektom je *accessibilitas*, dostupnosť týchto darov. *Donum Latinitatis* nie je niečo, čo Boh rezervoval iba pre doktorov z Ríma a Sorbonny. Na príklade religiózných žien z 9. až 15. storočia (ergo z obdobia, kedy nad klasickou a ľudovou latinčinou v každodenných životných situáciách už začali prevládať dozrievajúce románske jazyky) vidíme, že Boží prst môže z analfabeta za pár sekúnd urobiť Vergília.

Ruženec a kríž bodajú diabla ako nôž. Nôž, ktorému Kristus, divinus magister, stvoril latinskú čepeľ.

Zdroj: archív L. Laudoni

Človek môže študovať celý život, ak mu však chýba iskra slobodného božského vedenia v Cirkvi a s Cirkvou, márne staval z piesku hrad, ktorý rozborí jediná búrka smrti.

Vzdelaným Boh múdrosť prehľbi, nevzdelaným ju udelí a obom posväť. Prečo sa to deje? Kristova odpoveď *volo cor tuum*, chcem tvoje srdce, je mystickou kaplnkou, pred ktorou treba pokľaknúť.

Článok 38 z kanonizačných aktov svätej Brigity Švédskej nám odhaľuje zaujímavé podrobnosti o tom, ako si táto Božia služobnica osvojovala latinský jazyk. V prípade svätej Brigity však nie je reč *de illuminatio mentis*, o superrýchlom osvietení mysle v zlomku sekundy, ale o procese postupného užívania kvapiek Múdrosti. Rozdiel medzi tradičnou *instructio* v bežnej gramatickej škole a cestou svätej Brigity je priepastný. Kristova duchovná priateľka údajne dostávala časť latinských lekcí priamo od svätcov, od Bohorodičky, ba aj od samého Pána, a tým dostala možnosť vnímať latinský jazyk v integrálnej realite: v realite, ktorú si my, hriešni kopáči jazykových kanálov, nedokážeme predstaviť. Ovocím tohto procesu bola akcelerácia jej kognitívnych schopností, pohladenie pavúčej siete deklinácií a konjugácií bez umelého memorovania, *proficientia* za extrémne krátky čas. Symfónia ideálov *scientiae* (odborné poznatky), *sapientiae* (vnútorná hermeneutická dispozícia) či *erga Verbum divinum amoris*, lásky k Slovu a v slove.

Keď mala svätá Brigita štyridsať rokov, Boh v nej rozpálil túžbu učiť sa latinčine tak, ako nikdy predtým. Svoje vízie si zapisovala v rodnej švédčine, aj tie však dekorovala marcipánom latinskej rétoriky: „*Filius Dei loquebatur ad sponsam dicens: Ego sum similis carpentario, qui praescindens ligno de silva deportat in domum et inde fabricat imaginem pulchram et ornat eam coloribus et lineamentis.*“ „Syn Boží prevravel k (svojej) neveste: Ja som podobný stolárovi (rezbárovi), ktorý keď orezal (spracúvajúc, vopred orezávajúc) drevo z lesa, prinesie (prináša ho) do domu a tam (odtiaľ, z toho miesta) vytvára (vyrába) krásny obraz a zdobí ho farbami a tvarmi (znakmi, líniami).“ Rozprávania pokračuje takto: „*Sic ego Deus praescidi de silva deitatis meae verba mea quae posui in cor tuum.*“ „Tak ja, Boh,

vyrezal som (pred-rezal) z lesa môjho božstva moje slová, ktoré som vložil do tvojho srdca.“

Hlad po slove. Vieme, kedy je slovo potravou a kedy otravou?

Zdroj: archív L. Laudoni

Pán Ježiš prirovnáva *abilitas*, schopnosť človeka hovoriť a rozumieť jazykom, k jemnej práci rezbára. Švédsky jazykový fundament svätej Brigity je tým neopracovaným drevom, z ktorého Majster kreuje (kreše) krásny obraz (sochu, *imago pulchra*) a dekoruje ho farbami a tvarmi *Latinitatis perennis*. Rezbárov dom, v ktorom dielo vzniká, je dom Cirkvi.

Boh stvoril človeka na svoj obraz, prirovnanie jazyka k špecifickému typu obrazu je o to pozoruhodnejšie. Jazyk je *imago imaginis*, vnútorným obrazom Božieho obrazu v nás, ktorý esenciálne nemôže byť ani kópiou, ani falzifikátom.

Ľudia si niekedy kladú otázku, či strom cíti bolesť, keď píla vniká do jeho žíl. Cíti mystické jazykové drevo, o ktorom Pán rozprával budúcej spolupatrónke Európy, bolesť, keď sa mení na hotové dielo? Vyrezávanie slov z dreva srdca predpokladá paralelné procesy ustavičného zranenia a uzdravenia, ktorých jediným cieľom je obnova Stvoriteľovho obrazu v ľudskom vnútri. Ďalším tvarom, ktorý pri zapojení obrazotvornosti môžeme vyčítať z anatómie jazyka ako orgánu, je dláto. Jazyk má tvar dláta, ktoré používa božský *carpentarius*, rezbár-Kristus, aby z nás a v nás vytesal svoj autoportrét.

Svätá Brigita bola *insinuatric* v mnohých smeroch. Zaujímal ju problematika chrámovej rezonancie aj vibrácia slov v chráme ľudského tela. Zanechala tiež súbor liturgických inštrukcií. V duchovnom živote svätej Brigity bola prítomná tiež intenzívna skúsenosť Panny Márie Učiteľky, *Deipara doctrix*.

Zvolanie z brigitínskej antifóny *Corrige, Virgo prudentissima, nostra corda* (Oprav, najmúdrejšia Panna, naše srdcia) zďaleka nemá len symbolický akcent. Panna Mária nebola obyčajnou a nevzdelanou nazaretskou dievčinou, ako nám to prezentujú niektoré filmy s protestantským produkčným pozadím. Klatovská italo-byzantská ikona Bohomatký má zaujímavý nápis: *In gremio Matris sedet Sapientia Patris* (Múdrosť Otcova sedí v lone Matky). Vari prečistá Mária mohla byť nemúdrú, keď si sama Múdrosť brala živiny z jej tela? Nosila pod srdcom Kráľa Múdrosti, ktorý svoju Matku na ceste *theosis* bytostne premenil. Mohla sa vari Dokonalosť živiť nedokonalosťou?

Nie Mária vyučovala Ježiša, Ježiš vyučoval ju. Stredoveká tradícia ďalej oslavovala Božiu Matku v pozícii učiteľky apoštolov (*magistra apostolorum*), pretože práve Ona zvestovala Dvanástim všetko podstatné o živote jej Syna pred Jeho verejným účinkovaním.

Kladivo modernizmu a lano herézy spútalo latinský jazyk a uvrhlo ho do väzenia. Od každého
žalára však existuje kľúč.

Zdroj: archív L. Laudoni

Niektoré svätice vrátane Brigity Švédskej však spoznali Bohorodičku ešte z inej perspektívy: bola pre ne *magistra Latinitatis*, učiteľkou latinčiny a v sérii zjavení im údajne poskytla vysoko alegorický výklad každej nite z latinského gramatického „ornátu“. Pokiaľ by sa to prihodilo jednému svätcovi, boli by sme v pokušení odložiť ideál Márie *doctrix* do kútika kuriozít. Svedectiev je však celý rad.

Ako Bohorodička vysvetlila blahoslavenej Veronike z Binasca tajomný význam trojfarebných latinských písmen? (Nie, narážka na Trojsvätú Trojicu v tom tentoraz nie je.) Akým spôsobom dostali pôvodne negramotné svätice Katarína Sienská a *Humilitas* (Umiltà) z Faenzy dar komprehenzie modlitieb latinského oficína? A čo svätá Hildegarda z Bingenu a jej vízia ohňa v latinských gramatických väzbách? To všetko bude *res disputandi* v pokračovaní. Lebo latinské Božie deti potrebovali výťah latinskej reči, aby ich vyviezol k Bohu. Výťah iných jazykov by ich neuniesol, bol im primalý.

Niet na svete takých váh, ktoré by odvážili hmotnosť slova. Jedno je ľahšie, ako prach a druhé má hustotu olova.

S latinčinou, ktorá bola v očiach viacerých teoretikov stredovekého Západu *quinta essentia* alebo *prima inter pares* medzi jazykmi, je to inak. Jej duchovná „hmotnosť“ sa nemení, nedokáže preto ublížiť. Jazyky neubližujú, týrajú len ľudia, ktorí zaťažujú slová závažím vlastných hriechov...

Med a mlieko. O dôstojnosti latinského jazyka (Prvá časť)

Med a mlieko. O dôstojnosti latinského jazyka (Druhá časť)

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/med-a-mlieko-o-dostojnosti-latinskeho-jazyka-tretia-cast/>